ہُن کیہ کریے؟

انور مسعودؔ

ہُن کِیہ کریے؟

انور مسعود

دوست پبلی کیشنز ۔ اسلام آباد

ضابطہ

ISBN: 964-496-037-1

کتاب	:	ہُن کیہ کریے؟
مصنف	:	انور مسعود
پہلا ایڈیشن	:	۱۹۹۶ء
تیسرا ایڈیشن	:	۲۰۰۶ء
سرورق	:	خالد رشید
مطبع	:	ورڈ میٹ، اسلام آباد
قیمت	:	200.00 روپے

دوست پبلی کیشنز 18اے، خیابان سہروردی، پوسٹ بکس نمبر 2958، اسلام آباد

والدہ مرحومہ دے ناں

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

ترتیب

ب

اِک دو گلّاں اَپنے وَلّوں

میرے پہلے پنجابی مجموعۂ کلام "میلہ اکھیاں دا" نُوں اینی مقبولیت حاصل ہوئی اے کہ اوہدا چودھواں ایڈیشن شائع ہون والا اے۔ ایس قبولِ خاطر دے سلسلے وِچ مَیں ربّ دا جنّاں وی شکر ادا کراں تھوڑا اے۔ قارئین دی نگھی پذیرائی نے وی میرا بڑا حوصلہ وَدھایا اے، مَیں اوہناں دا وی بڑا شکر گزار آں۔ اللہ دے فضل نال ایس پذیرائی وِچ روز بروز اضافہ ہو رہیا اے۔

میرا ایہ پکّا عقیدہ اے کہ سیاست ہووے یا ادب، رَبّ تے رَبّ دی مخلوق نال سچّے رابطے توں بغیر گل نہیں بندی۔ ایہ اوہ نکتہ اے جیہڑا سانوں پنجابی دے کلاسیکی شاعراں نے سمجھایا اے۔ اوہناں عظیم سخنوراں دے سامنے میری کیہ حیثیت اے؟ کِتھے پربت کِتھے رائی۔ البتہ اوہناں دیاں مثالاں ویکھ کے مَیں ایہ گل ضرور پلّے بنھ لئی اے کہ معاشرے دے چال چلن تے اپنے ردِعمل دی صحیح عکاسی کرن واسطے بول چال دی زبان بڑی اہمیت رکھدی اے۔ عوام نُوں سخن دی لذّت وِچ شریک کردیاں ہویاں فنّی ذمّے داری نُوں امکانی حد تک نبھانا مَیں بڑا ضروری سمجھناں۔

ایہ گل میرے مزاج دا حصّہ اے کہ مَیں گل نُوں ہاسے دا تڑکا لان توں بغیر نہیں کر سکدا۔ عوام دا مزاج وی ایس روش نُوں قبول کردا اے۔ ایہ گل وکھری اے کہ ایس ہاسے نُوں نچوڑیئے تے ہنجو کرن لگ پیندے نیں۔ نطشے نے کِنی سچّی گل کیتی سی کہ انسان نے اپنے

دُکھ برداشت کیتے نیں کہ اوہ ہُن تے مجبوُر اے ـــ میں ایس مجبُوری دا کھُل کے عتراف کرناں میرے دوستاں تے سجناں نوُں میرے دُوسرے پنجابی مجموعے دی بڑی دیر دی اُڈیک سی۔ ایس سلسلے وچ صرف اینی گزارش اے کہ پنجابی توں علاوہ اُردو تے فارسی شاعری تے نثری مضموناں واسطے وی میتھوں وقت کڈھنا پیندا اے۔ سمندر پار دیاں مشاعریاں تے تقریباں دیاں رُجھاں وی میتھوں بڑا مصروف رکھدیاں نیں۔ تاخیر دا باعث ایس توں علاوہ ہور کیہ دساں؟

"میلہ اکھیاں دا" دے پہلے ایڈیشن دی آخری نظم "پیر فضل مرحوم دی یاد وچ" سی۔ کجھ سالاں بعد میں اوہدے وچ کجھ تازہ نظماں (دارا داری، جمعہ بازار، کشے والا تے وادتڑیا وغیرہ) دا اضافہ کیتا سی۔ استاد گرامی پروفیسر چوہدری فضل حسین تے میرے محترم دوست پروفیسر جلیل عالی ہوراں دا ایہ مشورہ بڑا مناسب معلوم ہوندا اے کہ بعد وچ لکھیاں ہویاں نظماں غزلاں بعد دے مجموعے وچ شامل ہونیاں چاہی دیاں نیں۔ لہٰذا میں اوہ کلام تازہ مجموعے وچ شامل کر دِتا اے۔ "میلہ اکھیاں دا" دے اگلے ایڈیشن انشاء اللہ سب توں پہلے ایڈیشن دی ضخامت مطابق شائع ہون گے۔

میں پروفیسر شریف کنجاہی ہوراں دا وی بے حد ممنون آں کہ اوہناں نے اپنیاں مصروفیتاں وچوں وقت کڈھ کے ایس کتاب دا دیباچہ تحریر کیتا اے تے میرا مان ودھایا اے۔ جناب پروفیسر چوہدری فضل حسین ہوراں بڑے نگھے خلوص نال اپنے تاثرات لکھ کے میری بڑی عزت افزائی کیتی اے۔ اوہناں دا شکریہ ادا کرن توں بغیر گل پوری نہیں ہوندی۔

اسیر عابد ہوراں ایس مجموعے دی ترتیب دے سلسلے وچ وی میتھوں بڑے قیمتی مشورے عنایت کیتے نیں۔ اوہناں دی نظم واسطے وی میں اوہناں دا بڑا ممنون آں۔

انور مسعود

انور مسعود دے مکھانے

پروفیسر انور مسعود دا پنجابی شاعری دا پہلا مجموعہ "میلہ اکھیاں دا" ۱۹۷۴ء وچ لوکاں دیاں اکھیاں دا میلہ بنیا سی تے فیر بنیا ای گیا۔ ہُن تائیں اوس دے یاراں واری چھپن توں ای اندازہ لایا جا سکدا اے جے اوس دی شاعری وچ لوکاں واسطے کتنی کھچ اے۔ دُوجیاں دا لحاظ کردا ہویا میں اپنے صوبے تک ای گل نوُں سمیٹ کے کہناں کہ مقبولیت دا ایہ تمغہ شاید کسے ہور کتاب نوں نہیں مل سکیا ورنہ پاکستان تے پاکستان توں باہر دیاں شعری مجموعیاں دے بارے وچ وی ایہ گل کہی جا سکدی اے۔ ویہاں سالاں وچ یاراں ایڈیشن ـــ نظر لگے نہ کہیں اُس کے دست و بازو کو۔

میلے دا اک اپنا مزاج ہوندا اے تے اوتھے جان والے وقتی طور تے ضرور اپنے غماں تے دُکھاں نوں بھُل کے جاندے نیں۔ ایہ وکھری گل اے کہ اوتھے جا کے بعض تھاواں تے احساس ہوندا اے کہ گگو گھوڑیاں دے ایس بازار وچ بندہ سکھناں پلا لے کے آ گیا اے ـــ مہاترا ایتھے خالی آوندے خالی کھڑدے کاسے۔ کیوں جے میلہ دنیاوی ہووے یا کسے خانگاہ دا ـــ پلے جیکر پیسے ہون ڈُلھ ڈُلھ پیندے ہاسے۔

انور مسعُود دے میلے وچ سارے رنگ نظر آوندے نیں۔ پر عمر دے حساب نال تے میلے وچ نواں نواں پیر دھرن پاروں ساڈوں میلہ میلہ ای لگدا اے تے لوکاں نے وی اوس دی کتاب نوں میلے وانگ ای شوق دے کُل نال خریدیا پڑھیا اے۔ ہُن چالیاں توں سٹھاں دے نیڑے پُج کے وی بھانویں ملھے اپنا ملبہ مٹھا نہیں پین دتا پر فیر وی لگدا اے جے سوچاں تماشے توں آتانیاں ہو گئیاں نیں۔ ایس دا احساس سب توں پہلاں میتھوں ایس مجموعے دا نال

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

ہُن کیہ کریئے؟" سن کے ہویا پئی شاعر ہُن مسلیاں دا حل تلاش کرنا چاہندا اے تے اوس دا بنیادی مسلہ اوس دی غزل دے ایس شعر توں معلوم ہُندا اے :

دل دیاں سُنیاں تے اوہ گیاں ہور طرحاں دیاں گلاں
رواے کجھ ہور طرحاں دا میرے آل دوالے

شاید ہور طرحاں دیاں گلاں دے زوراور ہون کارن انور مسعود نوں غزل نے اپنے ول کھچ کھڑیا اے ـــ غزل بڑے چر توں ساڈے گجھے تے ان گجھے دکھاں دی جنجال بندی چلی آ رہی اے تے نال ای اکیرے دا کم وی دیندی آئی اے جس توں غالب نوں وی احساس ہویا سی :

کھلتا کسی پہ کیوں مرے دل کا معاملہ
شعروں کے انتخاب نے رسوا کیا مجھے

انور مسعود دیاں غزلاں توں وی سانوں انور مسعود دے اندرلے دا پتہ لگدا اے جس نے میلے وچ اپنا آپ لوکاں کولوں چھپایا ہویا اے تے چھپائی رکھیا اے :

ئیں رہیا انور سدا زخماں تے پردے تاندا
لوک بھلیں پے گئے بلھاں تے ہاسا ویکھ کے

جس طرحاں میل تے میلے دی جانی سوادلی ہوندی اے تے پرت سوادلی نئیں ہوندی ، ایسے طرحاں زندگی دے میل تے میلے دی ڈیگروی تھکیویں پلے پا جاندی اے تے انور مسعود دی غزل وچ ایہ کیفیت جھلکدی نظر آوندی اے ۔ ایہ تھکیواں اپنی ذات دے حوالے نال ہوندا تے شاید قابل فخر تے قابل ذکر نہ ہوندا ۔ پر لوکائی دے حوالے پاروں ایہ شاعر دے اپنے واسطے وی قابل فخر اے تے لوکاں واسطے وی جنہاں دیاں دکھاں اوس نوں تھکایا اے ، ورنہ اٹھارھویں اُنھیویں گریڈاں دیاں موجاں کردے تے بال بچے وتوں مطمئن ہوندے دوواں پروفیسر میاں بیوی نوں بظاہر کیہ دُکھ ہو سکدا سی ـــ ایہ وی قدرت دی کاریگری اے کہ اوس نے ہر سمے تے ہر تھاویں انور مسعود ورگے بندے پیدا کیتے نیں جیہڑے "بنیں" والے سلسلے دے نال نال لوک پیڑ دی پنڈ نوں چکنا

وی اپنا فرض خیال کردے نیں تے آل دوالے ہوندیاں ناانصافیاں دیاں گلاں کردے جاندے نیں :

ساری بدرنگی مری تے رنگ سارا اوس دا
ایسی اکل نال ظالم تاش ورتاندا رہیا

ئیں ساں عرضی والڑا میرا بھلا کیہ زور سی
اوہ سی مرضی والڑا تاخیر فرماندا رہیا

اک کنی انور نہ بھنجے ڈھین دتی اوس نے
اس طرحاں بندا رہیا بدل کہ ترساندا رہیا

ایہ تن شعر ساڈے ملک دی اکثریت دی مونہہ بولدی تصویر نیں تے انور مسعود دے دردمند دل دی پکار وی ۔ ایس غزل دا مکھڑا اے :

وقت مٹھے وچ کڑتن دا رلا پاندا رہیا
ساویاں مرچاں شتوتاں سنگ ورتاندا رہیا

ئیں ایس توں پہلاں جتھوں پیڑاں دی پنڈ کہیا اے اوس نوں پیغمبری پنڈ وی آکھیا جا سکدا اے تے ایس غزل دا اک شعر میری گل دی تصدیق کردا اے :

ایہ تے لوکاں صرف لیکھے دے دہاڑے جاننے
فایدہ اوہناں نوں کیہ نقصان پہنچاندا رہیا

زندگی دی تاش کھیڈن والیاں وچوں اکناں نوں اکل نال بے رنگ پتے دینے تے آپوں رنگ والے رکھ لینے اوہ تضاد اے جیہڑا اج دا وتیرہ بن گیا ہویا اے تے ہر کوئی ایہ اکل سکھن پچھے لگا ہویا اے جے کس طرحاں شتوتاں وچ ساویاں مرچاں رلا کے ویچ سکے ۔

حالات دی کتنی ستم ظریفی اے جے مسئلہ ویکھن والیاں نوں ہُن ایہ کجھ وی ویکھنا پے گیا اے :

خواباں وِچ وی تکیاں نئیں سَن ساڑن والیاں چھانواں
کدی خیال وی آیا نئیں سی دُھپے وی ٹھر جانائیں

ایسے سلسلے وچ اک ہور غزل دا شعر اے :

کوئی رمز نہ پلے پیندی اوہدیاں او ہو جانے
دُھپاں ریتاں جوگیاں انور بدل برفاں جوگے

اوہدیاں او ہو جانے والا رویہ وی تراس دا ای اک روپ اے تے نبی تے شاعر وچ ایہوای فرق ہوندا اے ۔ انور مسعود دیاں غزلاں وچ سانوں ایس دا جھولا ملدا اے :

چوکھی رونق ویکھ کے اکھ دائے حال گواچا ہویا
بھیڑ بھڑکے دے وچ جسراں بال گواچا ہویا
نسبت دی خوشبوئی والی لیر نہ بھلے مینوں
میلہ لگے یاد پوے رومال گواچا ہویا

شعراں وچ بڑی کھل تے پہلو داری ہوندی اے جس توں ایس ساقی توں شراب پلاون والا وی مراد لے سکنے آں تے پیر پیغمبر وی ۔ کھل دا ایہوا حق وَرتدیاں ہویاں انور مسعود دے ایس شعر وچ رومال توں ، میں سوچناں ہاں کہ اوہ گواچا ہویا جھنڈا وی مراد ہو سکدا اے جس دی کمی نوں لکھاں کروڑاں مسلماناں دی طرحاں انور وی لگے میلے وچ محسوس کر رہیا اے ۔ ایہ خیال مینوں ایس توں وی آیا اے کیوں جے اوس دا پہلا مجموعہ ایس احساس توں خالی سی ۔ ایس جھنڈے دے حوالے نال اوس نوں مدینے دی یاد وی آوندی اے تے مدینے دی یاد اودوں ضرور آوندی اے جدوں آس تراس وچ بدلن لگدی اے :

کدی تے کوئی کرماں والا مست ہوا دا بلھا
تیرے شہروں ہو کے آوے میرے دیسوں لنگھے

ایہ بلھا اک علامت اے ، اک استعارہ اے تے ایس توں اوہ INSPIRATION مراد اے جس نے

عرباں نوں سر کڈھ قوم بنا دِتا سی تے جیوں جیوں پاکستان مالی، سیاسی تے سماجی حوالے نال ہیٹھاں ہوندا جا رہیا اے تیوں تیوں انور مسعود ورگے سوچنہاراں نوں اوس بلھے دی ضرورت زیادہ محسوس ہوندی جا رہی اے ۔ "ہُن کیہ کریئے؟" دا جواب انور مسعود دے ایس نعتیہ مصرعے وچ صاف صاف نظر آوندا اے :

تیرے چانن والا دِیوا ہنیر دو آکھا منگے

میں اُتے گل کیتی سی کہ انور مسعود نے اپنے ملھ نوں سنبھالی رکھیا اے تے ایس دی گواہی ایس مجموعے وچ شامل بیَن ، جمعہ بازار ، آوازار ، رکشے والا ، موبائل ٹیلیفون تے پٹو یار تنگ نہ کر ورگیاں نظماں دے رہیاں نیں ۔ پر لگدا انج اے کہ اوہدیاں سوچاں نے ہُن اوس دی دلچسپی میلیاں کولوں کھوہ لئی اے تے اوس دی شاعری ہولی ہولی اک درد مند دل والے دا جھورا بن دل جھوک کھا رہی اے تے ایہ کوئی ماڑی گل وی نئیں ۔ قوماں دی زندگی وچ جاندار تبدیلی جھوریاں وی نیھ تے ای اُساری جاندی اے بلکہ جس طرحاں اوس آپوں وی آکھیا اے

ہس ہس جر دے
تتیاں ریتاں
دھن مکئی دے دانے
جیوں جیوں بھانبڑ
مچدا جاوے
بندے جان مکھانے

اوہ اپنے پہلے روپ وچ وی مکئی دا دانہ سی جس مچدے بھانبڑ وچ مکھانا بننا سکھیا سی کیوں جے مزاح نگار ای نئیں ہر سچا شاعر مکئی دے دانے دی طرحاں ویلے دی تپدی ریت وچ ای تپ کے مکھانا بندا اے تے اوس دی شاعری نری عوامی نئیں بلکہ عوامی درد دی شاعری بن جاندی اے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

تے ایہو چیز میرے اپنے خیال وچ انور مسعود دی شاعری نوں نظیر اکبر آبادی دی شاعری توں نکھیڑ جاندی اے۔ ہوسکدا اے ایس وچ ویلے دی وتھ نوں وی دخل ہووے جے نظیر اکبر آبادی دے ویلے شاعری اک خاص دیوار توں باہر پیر نئیں سی رکھ سکدی تے ایس کر کے اوہدوں نظیر دی شاعری دی صحیح قدر نہ کیتی گئی جد کے اج دے پڑھن والیاں اوہدے کلام نوں بھنجیوں چک کے گلمے لایا اے تے انور مسعود نوں اج دا نظیر اکبر آبادی آکھنا اک لحاظ نال دوہاں دی عزت افزائی اے تے اوس دے مجموعے دا بار بار چھپنا دسدا اے جے لوک ہن شاعری نوں وکھاں وچ ڈک رکھن دے حق وچ نئیں رہے تے مینوں امید اے کہ ایہ مجموعہ دی پنجاب تے پنجابی دربار وچ پہلے ورگا مان پاوے گا۔

—— شریف کنجاہی
۸ر جولائی ۱۹۹۵ء

انورمسعود اور اُس کا فن

انور کو جب ایف۔ایس سی (میڈیکل) کے خارزار سے نکال کر آرٹس کی طرف لایا تھا تو میرا خیال صرف یہ تھا کہ ایک موزوں طبع طالبعلم کو فطری میلانات کے خلاف بیکار پنجہ آزمائی سے رستگاری کا اہتمام کیا ہے۔ میرے وہم و گمان میں بھی نہیں تھا کہ اس معمولی سی تبدیلی سے ادب و شعر کو ایک ایسا ماہِ منور مل جائے گا جس کی ضیا پاشی بڑے بڑے جگادری فنکاروں کو گہنا کے رکھ دے گی۔ انور مسعود کے پنجابی شاہکاروں نے نامور مشاعرہ بازوں کے بُرج اُلٹ کر رکھ دیئے اور اس کی تخلیقات کے ابتکار اور عذوبت نے خاص و عام کو یکساں طور پر مبہوت کر کے رکھ دیا۔ اس کی گہری قوتِ مشاہدہ، روزمرہ پر مکمل گرفت، بے پناہ شگفتگی اور بیساختہ مزاح نے ایک قلیل عرصے میں اُسے نامور شعرا کی صف میں لا کھڑا کیا۔

راولپنڈی میں منتقل ہونے کے کچھ عرصہ بعد انور نے اپنے ایک عزیز کے ساتھ مل کر ظروف کے نام سے ایک دکان کھولی تھی جو چند ہی مہینوں میں سرد بازاری کی نذر ہوگئی لیکن اُس کا ظ ظرافت والا کاروبار اتنا چمکا کہ اندرون ملک کے علاوہ دساور کی منڈیوں میں بھی اس کا تسلط قائم ہوگیا۔ اس شہرت کو اس کی منفرد سیلز مین شپ (شعر کی ادائیگی) نے مزید پرکشش اور جاذب حیثیت دے دی۔ انور کی ظرافت کا رنگ قطعاً روایتی نہیں بلکہ غالب کی طرح اس کا مزاحیہ اندازِ نگارش ایک ادائے خاص کا رنگ لیے ہوئے ہے۔ زبان و بیان کی نادر اختراعات نے پنجابی شاعری میں اُسے ایک مجتہد کا درجہ دے رکھا ہے۔ اُس کی ظرافت میں گہرے تفکر، زندگی کی مضحک ناہمواریوں اور پامال طبقات کے ساتھ دردمندی کا عنصر اتنا

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

نمایاں ہے کہ جس کے باعث اس کی تخلیقات کو بجا طور پر "دل محیطِ گریہ و لب آشنائے خندہ ہے" کے زمرے میں شامل کیا جا سکتا ہے۔ پُرلطف امر یہ ہے کہ وہ کسی حالت میں بھی شائستگی اور معیاری ادبیت کو نظر انداز نہیں کرتا۔ مزید بر آں اُس کی ہر نظم تمامتر معاشرتی تعصبات اور ذاتی برہمی کے شائبے سے پاک ہوتی ہے۔ کو مین کو شکر میں لپیٹنے کا فن اُسے خاص و عام میں اور زیادہ مقبول اور ہر دلعزیز بنا دیتا ہے۔ کہا جاتا ہے کہ اعلیٰ ظرافت قہقہوں اور آنسوؤں کا مجموعہ ہوتی ہے۔ اِس امر کا فیصلہ قارئین خود فرمائیں گے کہ انور اس مقولے کی صداقت پر کہاں تک کاربند اور کامیاب رہا ہے۔ مزاح میں تحیّر کا اہتمام وُہ اِس مہارت اور چابکدستی سے کرتا ہے کہ اس کا ہر فن پارہ بلند پایہ شوخی اور دلآویز نکتہ آفرینی کا مرقّع ہونے کی سند حاصل کر چکا ہے۔ قدرتِ کاملہ اسے نظرِ بد سے محفوظ رکھے۔ آمین!

چوہدری فضل حسین

سابق پروفیسر و پرنسپل، زمیندار کالج، گجرات

موجاں لہراں بہراں

(انور مسعود ہوراں دی نذر)

شعر سخن سُنیارا انور دانشمند نیارا
گھڑ گھڑ جَڑدا فکر نگینے جوہریاں وَرتارا

میاں محمدؒ ہوراں وَرگا سینے سیک وَدھیرا
اَیویں تے نئیں لایا بیلی فن چِھنا وِچ ڈیرا

طبع مُلائم فِکر تونگر رَبؔ نے بخشی ایہنوں
دل دی دَولت ظرف برابر رَب نے بخشی ایہنوں

شعر پڑھے تے کنّاں اَندر رَس گھولن تقریراں
ہونٹ مُلارے بَندیاں جاون اکھاں وِچ تصویراں

کل سی "میلہ اکھیاں دا" منظوم سیانے ہاسے
فیر اَج وِچ سمندر کھورن لگّا بیٹھ پتاسے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

ہُن کیہ کریے؟

نظماں اندر نظریں آوے سارا آل دوالا
کوئی بنیناں ویچن والا کوئی خریدن والا

گل وچوں اجے گل کڈھ لیندا جیوں دریاوں نہراں
نہراں وچوں ندیاں، نالے، موجاں لہراں بحراں

محفل وچ کھڑن پھل ہاسے جدم آن کھلووے
اکھ سیانف وکھری وکھری اک ہسے اک رووے

رتو رت حیاتی پنڈے سُرخ گلاب کھلارے
ایدوں ودھ کے ہو نئیں سکدے اج زخماں دے چارے

وچ سماج کوئی کمزوری ہووے، جر نئیں سکدا
چوری بھانویں ککھ دی چوری ہووے، جر نئیں سکدا

سہہ نئیں سکدا انسانی عظمت سر ایڈا حملہ
باندر دے سر ٹوپی ہووے شوماں دے سر شملہ

تُسے ناول کوڑے ویلے اندر ایس لکھاری
جیہڑے بول محانے ونڈے اوہو صدقہ جاری

— اسیرعابد

بِحَمدِہٖ

سوچ مری دے چرخے کتّیاں کچیاں کچیاں تنداں
میریاں مُرتاں، سُوہجاں، سمجھاں سب کمزور کمنداں

بندہ کیہ اُس قُدرت والے رَب دِیاں رمزاں جانے
اِک اِک بیج دی کوٹھی اندر لکھّ پڑوپی دانے

آپ نہ سَوں‌وے نہ مُنگلاوے جُگ جُگ خواباں ونڈے
کنڈے نوں جے حکم کرے تے اوہ خوشبوواں ونڈے

فجریں بھیجے کُونج کبوتر چُگّن دانے بھورے
شام پوے تے چڑیاں تائیں آہلنیاں وَل توڑے

اوہو قائم دائم داتا اسی فقیر نمانے
اوسے دی درگاہوں انّ ملدے سُخن مکھانے

عالم عالم اوس نبیؐ دا رحمت والا سایہ
ماں نہ جدھی جوانی ویکھی باپ نہ بچپن ڈٹھا

تیرے نور خزانے توں ہر عالم چانن منگے
سورج تیرے مکھڑے دی رشنائی کولوں سنگے

ایہ بے مثل سلکھنی پونجی ایویں نئیں ہتھ آوندی
تیرا عشق عنایت ہووے بخت جے ہوون چنگے

تیرے توں منہ پھیر کے جے میں ہور کسے ول جاواں
رستہ میریاں پیراں نوں پیاسیاں وانگوں ڈنگے

کدی تے کوئی کرماں والا مست ہوا دا بلھا
تیرے شہروں ہو کے آوے میرے دیسوں لنگھے

اے حاتم دی بیٹی تائیں چادر بخشن والے
اسیں زمانے دے وچ ہوئے ڈاہڈے ننگ منگے

ہور وی روگی ہویاں اکھیاں نویاں سرمیاں ہتھوں
تیرے چانن والا دیوا فیر دو آکھاں منگے

ناموراں وچ کیہڑا اے شبّیر جیہا کوئی نامی
صبر، وفا، آزادی سارے اُس دے اسم گرامی

ایس آزمائش گاہ ہے اَزلوں اِنج ہوندی آئی ،
پانی دُور اُنہاں توں جیہڑیاں ہوٹھاں تے سچائی

جس نے خون لُٹانا ہووے اوہ کیہ جانے پانی
عِشق وی نئیں سمجھوتے کردا اُس دی رِیت پُرانی

وِلاں فریباں اندر اُکّا اوہ نئیں وِلیا جاندا
ظالم دے نال جینا وی نئیں اُس نوں وارا کھاندا

جیہڑا قول اِکواری کر دائے اوڑک توڑ پُچڑھیندا اے
پھکّا پے جائے رنگ شفق دا جدوں گواہی دیندا اے

ایس شہادت پَینڈے پَینڈے راہی ٹانویں ٹانویں
وِرلے وِرلے کلمہ پڑھدے تلواراں دی چھانویں

قافلیاں وچ کوئی نہ دِسّے اوس دِلاور ورگا
اوہ ترہایا کیہڑا جس دا ظرف سمندر ورگا

اقبالؒ

مقصد والے کامل مُرشد باقی سب پرچھانویں
مولا مستِ الست قلندر جگ تے ناویں ناویں

تیری حکمت نُوں توفیقاں نبض سمے دی ویکھے
تیری اکھ شرابے اندر تار نشے دی ویکھے

تیرے سینے کھِڑیا جیہڑا داغ ہے لالے والا
تیرے ورگا ہور نہ کوئی بھر کے پیالے والا

مِلّت دی غم خواری ازلوں حِصّے آئی تیرے
تیرے وانگوں پِشلی راتیں کس نے ہنجو کیرے

صدی سمندر جد تک ڈِگسن وگدے ہے دیاں ندیاں
سن سنتر تے اِک پاسے ساریاں تیریاں صدیاں

۱۹۷۷ء

مَیں رہیا انورؔ سدا زخماں تے پردے تاندا
لوک بُھلیں پے گئے بُلّھاں تے ہاسا دیکھ کے

بنَیں

بنیں لین جاندے او
بنیں لے کے آندے او
پاندے او تے پیندی نئیں
پے جائے تے لہندی نئیں
لہہ جائے تے دُوجی واری پان جوگی رہندی نئیں

بنین مَیں دیاں گا
پاوَگے تے پے جائے
لاہوگے تے لہہ جائے
لہہ جائے تے دُوجی واری پان جوگی رہ جائے

بنین میری وَدھیا
بنین میری ٹاپ دی
وَڈیاں نوں پُوری آوے نکّیاں وی ناپ دی

چیز ہووے اصلی تے مُونہوں پئی بولدی
دُھپ نالوں گوری لگے رتّی اُتے ڈولدی

جنّے وی ہے چاہو تُسی ایس نوں ہنڈا لئو
فیر بھانویں بچیاں دا جانگیا بنا لئو

ترکڑ وچ کُتا بیٹھا ہویا ویکھ کے

مَیں پیا آدم زاداں تائیں گوکاں مار بُلاواں
اِک پلڑے وِچ آ بیٹھی اے جنس وفا دی گنڈھری

اَج کوئی وَٹّے مارن والا
رکھے وٹّا سانواں

بشرطیکہ

ہمّت کریئے
تاں رَب دیوے
اَج دِیاں گٹکاں
کل دے میوے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

محنت

مُڑھکے دا
جس مٹی اُتے
کوئی ترونکا لاوے
چاندی کیہ
اُس مٹی کولوں
سونا وی شرماوے

اوہدی میری پریت محبت موج تے ساحل والی
دَم دَم وصل میسّر ہووے پَل پَل پین جُدائیاں

غزل

اُکّا ساڈا حال نہ جانن گلیوں لنگھن والے
چھتّاں وچ جے ہون تریڑاں وگدے نئیں پرنالے

آوے کوئی اوس حویلی چُونا گاچی پھیرے
جس دیاں کندھاں دے نال لمکن گز گز لمّے جالے

اُس نے اکھیں سُرمہ پایا ہتھّیں لائی مہندی
اکھیں میں جگراتے پائے پیریں پائے چھالے

بیری اُتّے بیر نہ پتّر بیری بیٹھاں وٹّے
نیکی دا پھل پاون والے ویکھے ایسے حالے

دل دیاں سُنیاں تے اوہ لگیاں ہور طرحاں دیاں گُم کاں
رولا اے کُجھ ہور طرحاں دا میرے آل دوالے

انورؔ میری عرضی اُتّے کسے نہ گُھگھّی پائی
اپنے اپنے کم کڈھا گئے لمیّاں باہنواں والے

غزل

کھن دے زُلفاں دا قصّہ کھن دے
بہن دے کُجھ دیر چھاں نویں بہن دے

کُجھ نہ کُجھ پردہ وی ہٹّی والیا
رہن دے مومی لفافہ رہن دے

حُبّ دا جھٹ بہنا ئے دُراڈے جاوناں ئے
بہن دے ساں نوں وی لاگے بہن دے

توُں جے خوشبوواں دے پینڈے پے گیائیں
کھہن دے کنڈیاں نوں راہیا کھہن دے

دِل نے ہتھوں جاونا سی ٹُر گیائے
رہن دے انور دلیلاں رہن دے

اَوازار

حمیدا: چوہدری جی! اَج میرا دِل بڑا کردا اے
تُسّی جے قبول کرو جو میینُوں سَردا اے
ہور جنھوں چاہو تُسی اوہنوں وی بُلا لَو،
اَج راتیں مَسا لُونا میرے وَلوں کھا لَو

چوہدری: بلّے اوئے نواب پُتا، تیرے وَلوں کھالیے
بھوئے تیرے چھابیاں دے ڈھِڈ وچ پالیے؟
ایہو جہیاں دعوتاں نُوں میرے کولوں رکھ پرے
مُنہ ہووے بھیڑا بندہ گل تے نہ بھیڑی کرے

بھکھ منگے جاپنے آں اسیں تینوں مورکھا
بُھکھے ننگے جاپنے آں اسیں تینوں مورکھا
سانوں توں کھوان لگائیں روٹیاں سلونیاں
اساں کدی کھادیاں نیں مسیاں تے لونیاں؟
تیرے جیہا بندہ جیہڑا چاہ پیوے گڑ دی
سانوں توں کیہ سمجھیا اے روٹی وی نہیں جڑدی؟
کانواں نوں بنیریاں تے پایئے اسیں روٹیاں
تیرے جیہاں لکھاں نوں کھوایئے اسیں روٹیاں

حمیدا: توبہ! توبہ! چوہدری جی میں کیہ قصور کیتا؟
ہُن مینوں بولنے تے تُساں مجبور کیتا
اِنج مینوں کدی کِسے بولیاں نہ ماریاں
ایویں تُساں کیتیاں نیں واہریاں سواہریاں
روٹی دا ای سدا دِتا اے ایہہ وی کوئی برائی اے
نیکی دی میں گل کیتی، کر کے گوائی اے
تُسی جے بُلاؤ تے میں کدی وی نہ نانہہ کراں
سو واری جی کراں، لکھ واری ہاں کراں

چوہدری: لہجہ ذرا ویکھو ایہدا، ایس دی زبان ویکھو
راہ جاندا، دھکے دا، دھکانے دا مہمان ویکھو
تیرے جیہے لنج نوں بُلاواں گا میں حمیدیا
شُہدیا، چھچھوریا اوئے بُھکھیا، ندیدیا
گھر ساڈے دانے تیرا پیو تے نہیں پا گیا
چوری دی کمائی اے کوئی جیہڑا آیا کھا گیا

حمیدا: لسی وچ چوہدری جی پانی پائی جاندے او
ویکھو جی ایہہ گل لُسی ایویں پئے ودھاندے او

چوہدری: مندیا گُپتیا توں ذرا وی نہیں جھبکدا
مینوں کہنا ایں ویکھو جی میں ویکھ وی نہیں سکدا؟
ساریاں دے ساہمنے توں انھا مینوں آکھیا
ساہنبھ لینا تینوں میں اوئے وڈیا سُجاکھیا

رب نہ وکھائے !

توبہ توبہ !
ننگا پنڈا
ننگا سینہ
بڑا کمینہ
ڈش اِنٹینا

مُلک عدم توں ننگے پنڈے آوندا اے ایس جہانے
بندہ اِک کفن دی خاطر کِنّاں پینڈا کردا اے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

ڈمّی

تُوں اِک ڈمّی ——
فیر وی تیرے پِنڈے اُتّے
ہر موسم دے وَن سوَنّے لیڑے
لِشک مریندیاں لیڑیاں اُتّے رنگ برنگے بیڑے

مَیں اِک بندہ ——
فیر وی میرے پِنڈے تائیں
کدی نہ جُڑیاں لیراں
میرا حال فقیراں
مَیں کیہ دسّاں ؟
کِویں ہنڈاۓ
ساون ، ہاڑ ، سیالے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

لُوں لُوں اندر دُھس گئے میرے
لوواں ، دُھپّاں ، پالے

کدی تے ڈولے چڑھدی میری کوئی رِیجھ نمانی
تیرے وانگوں شوکیاں دا
میں وی واسی ہوندا
تیرے ورگی، کرماں والی
میں اک ڈِمّی ہوندا

غزل

سَب نے اپنی ہنجو مالا کَلَم کلیاں جَپنی اے
کَندھاں بھانویں سانجھیاں ہوون پیڑ تے آپو اپنی اے

اندر باہر خوف دوَلی ایس سَمے نے دِستے نیں
بُو ہے بُو ہے بیٹھی ہوئی اِک دو مُونھی سپنی اے

قُدرت دا وی بَندیاں دے نال ماوَاں والا لیکھا اے
کُجھڑ چاہڑ کِسے نوں چُمنائے چَنڈ کِسے نوں بھَپنی اے

بچپن مُڑ مُڑ چیتے آوندا اے دَور کوَلیاں اَڑیاں دا
منجی پیہی بے دَونی ہووے بالاں رَسّی ٹپنی اے

بَیٹھک دے نہ پردے ویکھیں، ویکھ بورچی خانے نوں
کیہڑی ہانڈی اُتّے چھونا اے کیہڑے گھڑے تے چپنی اے

پکّیاں پا کے بہہ نئیں رہنا اِس باگے وِچ لوکاں نے
جِس نے آن وِچھائی ایتھے اوڑک چادر ٹھپنی اے

انوَر پلّے پائیں اپنے ٹھنڈ سیانیاں عملاں دی
بھُل نہ جائیں اِک دِن دھرتی تانبے وانگوں تپنی اے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

غزل

سوہنی صورت والا کوئی گیا اے کول کھلو
سڑک دی اے نی رتیے بتیے کدی نہ ساوی ہو

پیڑ نہ ہووے تے مت ایویں گنڈھے چیر کے رو
ہووے پیٹ پیازی اُتھے دو آپے پیندے چو

ڈر لگدا اے باہروں کوئی کنڈی مار نہ جائے
ایہہ گل وکھری اندروں آپوں بوہا لیئے ڈھو

پہلی وے چن وانگوں ساڈا سکھنا ہے کشکول
بول مراداں والیا تاریا کتھے تیری لو،

کنڈھیاں تے کیوں ڈر ڈر مریئے، رہیئے ڈانواں ڈول
بیڑی وچ سمندر ستی جو ہونداے سو ہو

سچی گل اے اوہو تگڑا ہتھ جدھے وچ ڈانگ
گھر والے سب کلم کلے چور تے لاٹھی دو

باد صبا دے پیریں انور کس پائی زنجیر،
اج توڑی تے کسے نہ ڈکی پھلاں دی خوشبو

اَج تے اوہنے حال مرا کُجھ ایس طرحاں چا پُچھیا
اکھیاں پلّے ہیسَن جیہڑے ڈُلھ گئے موتی سارے

مزاح نگار

ہَس ہَس جَرّوے
تتّیاں رِیتاں
دَھن مکّی دے دانے
جیوں جیوں
بھانبڑ
مَچدا جاوے
بَندے جان مکھانے

کیہڑے پاسے جاواں

جیہڑے ویلے گھنٹی میرے
دَروازے دی کھڑکی
اوسے وقت اُلارم والی
گھڑی دَھڑا دھڑ دَھڑکی
اُتوں تی فون مرے دی
نبض اَچانک پھڑکی
اُبھڑ ولاہے ٹی وی دے وچ
ڈِسکو دی اگ بھڑکی

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

سِر توں فیر جہاز اِک لنگھیا
دِل دی کوٹھی دھڑکی
اَچن چیت اِک ہارن گجّیا
ہور اِک بجلی کڑکی
اِنج بریک کریچی کوئی
ریت رگاں وِچ رڑکی
کھڑدے وِچ وی شور شرابا
رَولا سڑکو سڑکی

کُوکاں مَینوں گھیر لیا مَیں کیہڑے پاسے جاواں
انوؔر ایس سمے دے ہتھوں کنّاں نوں ہتھ لاواں

رکشے والا

(چھیما ڈرائیور اے تے اوہدے نال اوہدا دوست میراں بخش اے
تے تیسرا بندہ اک سواری اے جیہڑی ریل توں اُتری اے۔)

چھیما : رکھو جی اٹیچی کیس، چلیے جی باؤ جی
کیہڑے پاسے جاؤ گے؟ بدامی باغ جانا جے؟
پنڈی ولوں آئے او؟
اوتھے دی سناؤ کوئی، ایتھے دی نہ پچھیا جے
توبہ! توبہ! پرسوں دی
لہور وچ — اگ پئی وسدی!
گرمی تے بندیاں دی دھوڑ پئی پئدی

سواری : گرمی تے جٹ وی وٹ کڈھ سُٹدی

چھیما : باؤ جی میں گل کراں، بُرا نہ منایا جے
رب خورے ساڈے اُتے کِنا کو نراض اے
جامنوں وی ٹُرپے جے مینہ نئیں وسیا
کوئی نہ ترونکا لگا جھوں گئیاں منجیاں
پانی نوں اُڈیکدیاں سوں گئیاں منجیاں

میراں بخش : اساں وی قلندراں نے گھوٹیاں تے پیتیاں
جہیاں جہیاں کیتیاں تے تہیاں تہیاں بیتیاں

چھیما : کیہڑی کیہڑی بھولیے تے کیہڑی نہ بھر ولیے
کوڈیاں توں کھوٹیاں جے نوٹاں دیاں تھدیاں
چیزاں نوں تے اِنج جویں اگ لگ گئی اے
بندیاں نوں رب جانے کِہی وگ گئی اے
کسے نوں وی کِسے دا نہ دید نہ لحاظ اے
جیہڑا کیہڑا بولدا اے وکھیوں ای بولدا اے

سواری : جویں کویں ٹپے جے ڈنگ ایہ ٹپائی جاؤ
ویلے دا ایہ موہرا جویں لنگھدا اے لنگھائی جاؤ

میراں بخش : گنڈھیاں دے حصے دیاں جُتیاں ای کھائی جاؤ

پچھیما : سُنیاں جے باؤ جی ایہہ یار دیاں بولیاں
اَج تے ڈریوراں نوں پُچھدا وی کوئی نئیں
کدی تے جوائیاں نالوں وَدھ سان عزتاں
کھبے پاسے ٹانگیاں دے نال ذرا ویکھنا
باؤ جی ایہہ اومنی دا حال ذرا ویکھنا
بس وچ بندے جویں کُجّی وچ جامنوں

سواری : ساریاں سواراں دا پسینہ پیا وگدائے

میراں بخش : جامناں وچاریاں نوں لون پیا لگدائے

سواری : توبہ! توبہ!
اَج فیر منڈوے تے بھیڑ والی حد مک گئی اے

میراں بخش : بڑا رش لیندی اے پئی
ویکھی آ چکوری چھیمے ؟

چھیما : مَیں تے نئیں ویکھی اَجے
گل کسے کیتی سی — کہ
نویں تازی گل تے چکوری وچ کوئی نئیں
کہانی کہانی بیکی جے شٹوری وچ کوئی نئیں

میراں بخش : چُپ کاہنوں کر گیا ایں کوئی گل کر چھیمیا،

پچھیما : اُویں چُپ کیتا ساں میں خاص تے کوئی بات نئیں سی
گل سی چکوری دی تے چیتا ذرا آگیا سی
توے اُتے رُٹی کدی چودھویں دا چن سی
کِڈھا سوہنا سماں سی او

دَلو دَلی اوس دا خیال مینوں آ جاندائے

میراں بخش : بھائیجان چن کدے گوڈا وی تے لا جاندائے

پچھیما : آ گیا جے باؤ جی
بدامی باغ آ گیائے
ہور کوئی نویں تازی میراں بخشا
باؤ جی — میں کیہڑے پاسے موڑاں رکشا؟

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

اَمانت

کُڑیے !

تیرے ماپے گھر دا

ناں ہو جانا ئے پیکا

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

مَری دی برفباری

ویکھی اساں وی مَری دی برفباری اوتھے ساعتاں چند گذاریاں نیں

رستے بند بازار اُجاڑ سارے کھوہیے بَرف دے کھمبیاں لاریاں نیں

کاراں والیاں بچن بچان خاطر بھریاں ڈُگیاں وچ اسواریاں نیں

ڈھکاں ہار دلاے مَری دا رنگ چٹا، چیزاں گوریاں گوریاں ساریاں نیں

انج جاپدا اے جویں پہاڑ اُتے بدل کوئی کپاہ دا وسیا اے
ٹھنڈی ٹھار سلپری سڑک اُتے کوئی تلکیا اے کوئی ہسیا اے
سڑکے جاوندے کسے نوں چھوہر کوئی گولے برف دے مار کے نسیا اے
پھا ٹھی گئی جے کدھرے جیپ کوئی پہیہ کسے ٹرک دا پھسیا اے

رنگ ڈھنگ تے چھانیا جاوندا نئیں جیہڑا ڈٹھیاں ویکھیاں بھالیاں دا
پتا کدھرے کوئی نہ سبز دسے کسے پھل تے پتا نہ لالیاں دا
لڈو برف دے لٹکدے نال کُھاں میوہ اکو ای ساریاں ڈالیاں دا
اک بالدے ٹوٹیاں ہیٹھ لوکی پانی جم کے رہ گیا اے نالیاں دا

لگی چھت نہ کوئی دی جاپدی اے لگے برف دے ڈھیر چوباریاں تے
ایڈی ٹھنڈ تے پربتی روپ اینا نظراں جم گیاں جان نظاریاں تے
ذرا ورس نے دھند دا گھنڈ چایا سورج چمکیا منظراں ساریاں تے
لشکے مری پئی شیش محل وانگوں اکھ ٹھیردی نئیں لشکاریاں تے

غزل

ہووے پئی تقصیر کسے دی دکھ پیا کوئی جردا اے
بھل چک ہوندی اکھیاں کولوں دل جرمانے بھردا اے

چین کسے تھاں لین نہ دیوے چنگا چیتر چڑھیا اے
ویہنے چنگاں مارن لگدا اے چھانویں جبشہ ٹھردا اے

ملک عدم توں ننگے پنڈے آوندا اے ایس جہانے
بندہ اک کفن دی خاطر کنا پینڈا کردا اے

خبر کوئی اخباراں وِچ نئیں اُس دے بارے ویکھی
نئیں معلوم گواندھی میرا جیوندا اے یا مر دا اے

مُنڈیاں مَیں اِخلاص جیہی ہُن سَستی چیز نہ کوئی
اوہو کُجھ مَیں لے کے آیا جو کُجھ مینوں سر دا اے

انور اَیویں چھوہیا اے اَپنا قصّہ درداں والا
نیند سب نُوں مِٹھی لگدی کون ہُنگارا بھر دا اے

غزل

صرف اکلاپا نظر آیا اے شیشہ ویکھ کے
مَیں وی چنگا پرتیاں ڈیرے تے میلہ ویکھ کے

گیند مٹی دا تریڑاں دے حوالے ہو گیا اے
سوچناں اخبار تے دُنیا دا نقشہ ویکھ کے

مُلک ہوون یا محلّے ماڑیاں کیہ جیونا
شیر ہو جاندے نیں ہمسائے وی لِسّا ویکھ کے

ایڈیاں کُجھ سوکھیاں وی نئیں مُراداں پانیاں
اوہدے وَلّوں ویکھنا اے آلا دوالا ویکھ کے

مَیں رہیا انور سدا زخماں تے پردے تاندا
لوک مُھلّیں پے گئے بُلھاں تے ہاسا ویکھ کے
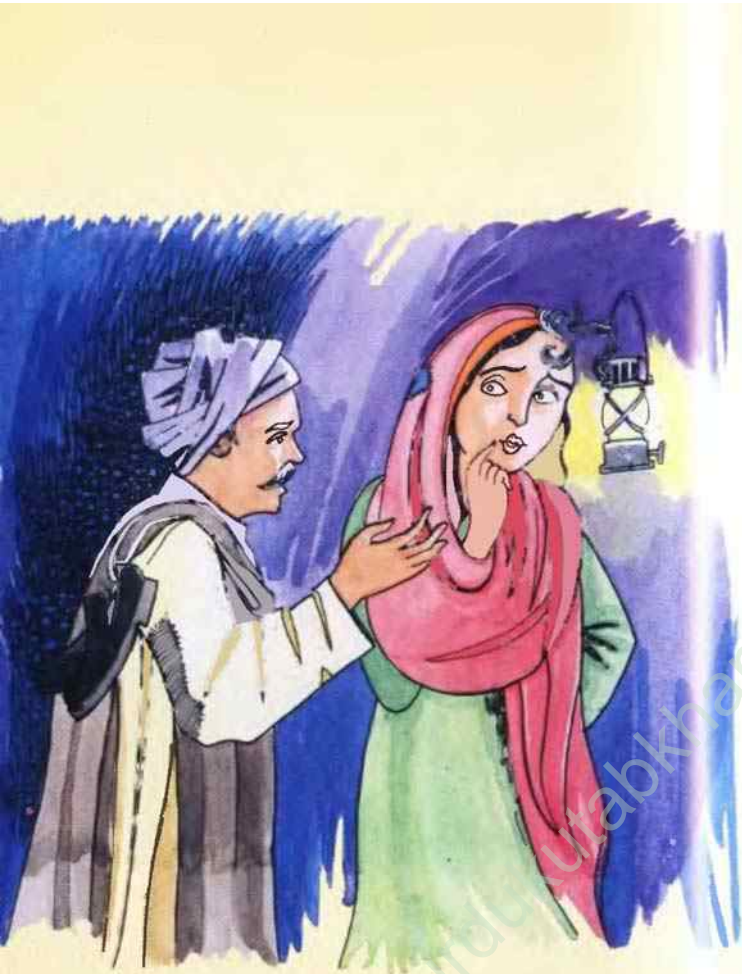
داری دارا۔ دو کنجوس

(بچیاں لئی)

اَپنے بُوہے آن اِک راتیں —— آکھن لگا دارا
مَیں اَدھ واٹیوں پرت کے آیاں —— وارِیئے ڈردا مارا
پھُوکاں مار بُجھائیں چھیتی —— اِس دا لاٹ منارا
دِیوا بَلدا چھڈ گیا ایں —— بندہ بھُلَن ہارا
کرماں والیے ویکھیں کدھرے —— تیل نہ سڑ جائے سارا

داری کہیا وے توں کیوں پایا —— گھاٹا ایڈا بھارا
سکے پھیرے بُوٹ گھسائے —— ایہ کیہ کیتوئی کارا

وارے آکھیا توُں کیہ جاتا ـــــ ایڈا بھولا اے وارا
میںنوں کِھتّے وارا کھاندائے ـــــ ایڈا سخت خسارا
کچھّے مار کے جُتّی کیتائے ـــــ ننگے پَیر گذارا

شوُماں دی اِس جوڑی داسی ـــــ بوجھ زمیں تے بھارا
ڈاہڈا چنگا کم اِک کر گئے ـــــ مَر گئے داری وارا

یومِ آزادی

جے قلم بن جان شاخاں ساریاں رُکھاں دیاں
روشنائی بنن چھلاں سارے دریاواں دیاں
کون تفصیلاں لکھے مولا دے احساناں دیاں

ایس پینڈے وچ قلم دے ساہ وی رُکدے جاپدے
ایتھے ٹھاٹھاں ماردے دریا وی سُکدے جاپدے
نعمتاں گنیے تے مُڑھکے وی مُکدے جاپدے

ساڈے اُتے نعمتاں دی اِنتہا کیتی گئی
ہو گئی منظور جیہڑی وی دُعا کیتی گئی
مملکت دے نال آزادی عطا کیتی گئی

جیہڑی شرمندی بیان اس فضل دا ہوندا نئیں
شُکر آزادی دا کریے تے ادا ہوندا نئیں
کوئی تحفہ وی تے آزادی جیہا ہوندا نئیں

ایہہ چمن اِک چاننی دے واسطے منگیا گیا
مہکی مہکی زندگی دے واسطے منگیا گیا
لا الٰہ دی روشنی دے واسطے منگیا گیا

ایہ اَمانت اِک مُبارک رات وِچ سونپی گئی
رحمتاں دی اِک بھری برسات وِچ سونپی گئی
قدر والی رات دے لمحات وِچ سونپی گئی

اِس دا شُکرانہ جے سبھے غفلتاں نوں چھوڑنا
جیہڑا مکھڑے بخشدائے اُس دی طرف مُکھ موڑنا
لا اِلٰہ دے نال دھرتی دا تعلق جوڑنا

پَپُّو یار تنگ نہ کر

پپُّو سانُوں تنگ نہ کر تُوں
بڑے ضروری کَم لگّے آں
سوچی پئے آں ہُن کیہ کریئے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

روٹی شوٹی کھا بیٹھے آں
لسی شسی پی بیٹھے آں
حقے دا کش لا بیٹھے آں
پونجھ پانجھ کے اندروں باہروں
بھانڈے وی کھڑکا بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہن کیہ کریئے

ویکھ لیاں نیں سب اخباراں
سبھے ورقے تھل بیٹھے آں
پڑھ بیٹھے آں سارے اکھر
سارے حرف سُنا بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہن کیہ کریئے

کیسے کیسے اسلے بن گئے
وڈے وڈے مسلے بن گئے
وڈے شہر وسا بیٹھے آں
سارا چین گوا بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہن کیہ کریئے

رزق، سیاست، عشق، کوتا
کجھ وی خالص رہن نہ دتا
ساری کھیڈ ونجا بیٹھے آں
دُدّھ وچ سرکہ پا بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہن کیہ کریئے

---

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

جی کردا سی ووٹاں پائیے
مارشل لا توں جان چھڈائیے
ووٹاں شوٹاں پا بیٹھے آں
ایہ جمہوری رولا رَیا
کنے سال ہندا بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہُن کیہ کریئے

سودا کوئی پجھدا ناہیں
کوئی رستا سجھدا ناہیں
رستے دے وِچ آ بیٹھے آں
سوچی پئے آں ہُن کیہ کریئے

بڑا جھلا جے انور کجھ نہ پچھو
سمندر وِچ پیا سے کھوڑدا جے'

وار داتریا

امن والا سِلسلہ دُنیا توں مُکی جا رہیا اے
بُوٹڑا سکھ چین دی چھاں والا سُکی جا رہیا اے
بے دریغ اِک سُور ما گھنگھی پھنڈ کی جا رہیا اے
داتری دے نال اک ہتھوڑا وی چُکی جا رہیا اے

گیڑدائے تے کھوہ ہمیشہ ظلم والا گیڑدائے
چھیڑدائے تے راگ مِٹھا شانتی دا چھیڑدائے
بولدائے جو گجھا اوہدے چیتے توں اُکی جا رہیا اے
داتری دے نال اک ہتھوڑا وی چُکی جا رہیا اے

توڑدا قانون نوں جھکدا نئیں ہٹکدا نئیں
اُس جیہا بے درد ہمسایہ وی ہو سکدا نئیں
اپنے ہمسائے نوں جو کُٹی تے مُکی جا رہیا اے
داتری دے نال اک ہتھوڑا وی چُکی جا رہیا اے

قہر دے لشکراں دیاں آخر کدوں تک چھاؤنیاں
اِک نہ اِک دِن ایسیاں خبراں وی آخر آؤنیاں
مارنے والا کِسے نوں آپ مُکی جا رہیا اے
داتری دے نال اک ہتھوڑا وی چُکی جا رہیا اے

۱۹۷۹ء

غزل

چھڈ دلا ایہ طفل تسلی بھلکے کنے آونا
اگوں تیری مرضی بیبا ساڈا کم سمجھاونا

جھلے وا تے پتا نہ لگے کویں دہاڑی لنگھی
گھے دے وچ اوکھا ہوندا اے جھٹ دا جھٹ لنگھاونا

اپن چیت گلی دے اندر بالاں رولا پایا
اُبھڑ واہے جاگ پیا میں مُکا خواب ڈراونا

حشر دہاڑے اکھیاں وچ میں بھر کے لے گیا ہنجو
کوہجی گل سی حاکم خالی بھانڈے دا پرتاونا

رنگلے رنگلے ریجھ پٹولے آپوں دل وچ جوڑاں
بالک نوں پیا جھڑکاں دیواں ہتھوں چھڈ کھڈاونا

اکھیاں کولوں رس کے نیندر انج گئی اے انور
جیویں ایس پروہنے ایتھے مڑ نئیں پھیرا پاونا

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

غزل

پلکاں اُتے اتھرُوواں دے دیوے بالی رکھاں
کجھ تے گھُپ ہنیرے اندر چانن لائی رکھاں

مُدتاں ہوئیاں مُکدا نئیں ایہہ لُک چھُپ جانا تیرا
ہور کدوں تک بیبا ہُن میں اکھیاں میٹی رکھاں

بجلی جیہڑی لشک مریندی اُسدیاں کیہ تدبیراں
نِریاں گنیاں وسن تے میں ہتھ وِچ چھتری رکھاں

بخت مرے دی تختی اُتے لکھو اُشی جو چاہو
میں کیہڑا ہیں کون کسے وی حرف تے انگلی رکھاں

کوئی بھرم نہ مینوں بھانویں میں مقبول نہ ہوواں
میرے کولوں ہو نئیں سکدا سب نوں راضی رکھاں

رہوے خیال ہمیشہ مینوں فکرِ سخن دے ویلے
خاصاں دی گل کراں میں انورؔ طرز عوامی رکھاں

نئیں ریساں پاکستان دیاں

(انعام یافتہ)

کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال
ایہ خاص عنایت رب دی، اُہدی رحمت دم دم نال

ایہ دھرتی کرماں والڑی
اہدی ساری چھب نرالڑی
اہدا وکھرا اے روپ جمال
کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال

ہر بوٹے پنچھی چہکدے
پئے چیتر وانگوں مہکدے
اہدے ساون، ہاڑ، سیال
کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال

واہ مٹی میرے دیس دی
ہر پیلی جاپے ایس دی
جویں بھریا بھریا تھال
کوئی ریس نہ پاکستان دی، اہدی کوئی نہ ہور مثال

ہر گلی پتاسے ونڈدا
ایتھے آوے ہاسے ونڈدا
بھر آون والا سال
کوئی ریس نہ پاکستان دی اہدی کوئی نہ ہور مثال
ایہ خاص عنایت رب دی اُہدی رحمت دم دم نال

احمد علی سائیںؔ

احمد علی دا ذِکر اذکار کریئے توڑے نِکلیے قدرت دے بھار وچوں
ہووے کجھ تے پنڈ دا وزن ہولا گھٹے کجھ تے رقم اُدھار وچوں
اوہدی طبع دی کونج نویکلی اے سخن پروراں دی ساری ڈار وچوں
اوہدے شعر دا رُوپ جلال وکھرا اگھبّا رہوے نہ سائیں ہزار وچوں

سائیاں تیرے کلام دی دُھم رہسی جدوں تیک جہان آباد رہسی
تیرے حُسن خیال دے پنچھیاں نوں وِہند احیرتاں نال شمشاد رہسی
خوف خزاں توں گلشن شعر تیرا وانگوں سرو دے سدا آزاد رہسی
بھُل جان گے ہور سواد سارے تیرے سخن دی چاشنی یاد رہسی

کیہڑی رسم چنگی کیہڑی ریت مندی تیری نگہ نے خوب پہچان کیتی
تیرے قلم نے ہوس دے پول کھولے نالے عشق دی رمز بیان کیتی
اکھیں ہاں آرڑک جگراتیاں دی نیندر مٹھڑی آپ قربان کیتی
کیتے خُوشی دے نال قبول صدمے واری دُکھاں توں اپنی جان کیتی

کسے ہور دے پاس جواب کتھوں گُنبد کول جواب کلام تیرا
دیندے خاص مقام عوام تینوں چرچا خاصاں وچ وی عام تیرا
چسکے لھور، پشور، شیراز والے سارے ذائقے رکھدا اے جام تیرا
جدوں تیک ہے شعر دی لٹک باقی، باقی رہوے گا جگ تے نام تیرا

ڈاکٹر فقیر محمد فقیر مرحوم

(بابائے پنجابی)

تیرے وانگوں جیوے تے کوئی اک دہاڑ نہ کڈھے
کیہڑا اے جیہڑا اپنے غم دی کدی ہوار نہ کڈھے

کردی رہی جواناں ورگے اُدم تیری پیری
تیرے وانگ نبھائی کِنھے غیرت نال فقیری

تیری ہر اک گل سی بابا پند نصیحت والی
تیرے اندر دونویں ڈِٹھے عبدالحق تے حالی

میخانے تھرتھلّی پائی شعر ترے اصلاحی
پیراں پرنے ساقی ڈِھٹھا سِر دے بھار صُراحی

دامن دے نال اِک مِک ہوندی انور جیہراں چولی
اوسے طرحاں فقیر محمد تے پنجابی بولی

غزل

ایسے ڈر توں گُنگیاں ہوئیاں خورے کِنیاں چیکاں
کون پچھری پھیرے پائے بُھگتے کون ترِیکاں

اُچیاں کندھاں سُنن نہ دیون اِک دُوجے دے ہاڑے
محل اُسارے تے کیہ کھٹیا شہر دیاں وسنیکاں

چڑھدے سُورج میرے ذِمے کِہی مشقت لائی
شاماں تیک میں اپنا سایہ اپنے نال دھریکاں

ڈُبدا سُورج لاگیاۓ میٔنوں اج وی اوسے آہرے
نَین وچھُنّی نیندر نُوں مَیں ساری رات اُڈیکاں

اَپنیاں ہاواں نال غلافن میری چُپ نُوں لوکی
میرے مَتھے لائیاں سب نے آپو اَپنیاں چیکاں

کِس دے اَگّے گَہنے پایا انور اَپنا جیتا
لِکھے ہوۓ وَرقے تے پیا مُڑ مُڑ لاۓ لیکاں

غزل

سَجناں ساڈی رَسم رَوایت ساڈا چُپ چُپ رہنا
نَئیں تے اَساں فقیراں تینوں کیہ کُجھ نئیں سی کہنا

دُکھاں وَلوں ہُن کوئی سدا آوے یا نہ آوے
دُھپے مَیں دوپہر گذاری ہُن کیہ چھاویں بہنا

مَندا کیتا حال دِلے دا تیڈی بے پَروائی
اوسے گھر دا وَیری ہویوں جیہڑے گھر وچ رہنا

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

کِڈا سوہنا درس وفا دا دے گئی اے اِک سوہنی
کچّے ہون گھڑے تے ہوون آپوں پکیاں رہنا

اَپنیاں اَپنیاں اَکھیاں دے وِچ اَپنے اَپنے اَتھرو
میرے باہجوں پیڑ مری نوں ہور کسے نئیں سہنا

ایہو جیہے لشکیلے موتی کِسے کِسے نوں جُڑدے
دَردمنداں نوں ملدا اَنوَر اَکھیاں دا ایہ گہنا

ساری بَدرنگی مِری تے رنگ سارا اوس دا
اَیسی اُنگل نال ظالم تاش وَرتاندا رِہیا

میرا کیہ قصور اے؟

ٹاہلی ہیٹھاں مِلنے دا
وَعدہ اوہنے کیتا سی
ٹاہلی جتھے دَسی ساسو
اوتھے تے کھجور اے
اِہدے وچ تُسی دَسو
میرا کیہ قصور اے؟

۱۴ اگست

سَدا چیتے رہیا اوہ جور مینوں
کدے بھُلنا نئیں اوہ دَور مینوں

اوہ گھُمن گھیر ویلا سختیاں دا
سفر لمّا تے کالے پانیاں دا

فرنگی دے ستم دا اوہ زمانہ
وطن اپنا سی اپنا قید خانہ

مری دھرتی تے قبضے سن کسے دے
چمن میرا سی، میوے سن کسے دے

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

جدوں پھلیاں تے شاخاں ہوئیاں ہریاں
چنگیراں، جھولیاں پوراں نے بھریاں

وطن وِچ ظلمتاں دا اوہ سماں سی
بس اپنے اتھرُواں دا چاناں سی

بڑا چر جبر دا ایہ بھار ڈھویا
غلامی دا جدوں احساس ہویا

جدوں لگی لگن آزادیاں دی
مری رت وِچ پھری رُت گرمیاں دی

مرے جذبے انوکھے کار کیتے،
اُڈا دِتے میں زنجیراں تے پھیتے

لٹیرا سہمیا کھڑکار کولوں،
گئی سانبھی نہ سٹ سرکار کولوں

خدا دے فضل تھیں مُکے پوارڑے،
تے آزادی ملی اَج دے دہاڑے

بنیرے تے جے دیوا بالیا سی،
ہنیری نال متھا لا لیا سی

نظر سی آ ملنے تے ویریاں دی
اَجے تک لشک پیندی کجلیاں دی

اُنھاں مُرجال مونڈھے تے دھرے نیں
شکاری اَج وی اوسے مارتے نیں

نہ دِل خالص نہ کھریاں نیتاں نیں
فتوراں نال بھریاں نیتاں نیں

اساں توفیق دے اللہ سائیں
بچائیے جھکھڑاں توں دیس تائیں

موبائیل ٹیلیفون

(ٹوھوم اِٹ مے کنسرن)

لبھ گیا جے اوس نوں فون ایسا پوشل تار دی فون دے نال کوئی نئیں
نتھی اج فیر اوس دے نال ہویاے اوہدی جیبھ تے کن دا حال کوئی نئیں

کاہلاں پٹیا۔ وچ بھسوڑیاں دے نمبر غلط تے غلط ملائی جاندا اے
ویلا وقت وی کوئی نہ ویکھدا جے ایویں فون تے فون کھڑکائی جاندا اے

گڈی وچ وی رکھدا اے نال اہنوں فٹ پاتھ دے وچ وی لئی پھردا اے
کسے ویلے نہ ایس توں وکھ ہووے اہنوں ہتھ دے وچ وی لئی پھردا اے

جدوں رکھدا اے ایس نوں کسے تھاں نویں ہولی ہولی تے بڑا اڈول رکھدا اے
سُتا پیا وی لاڈلے بالکے نوں تکیے ہیٹھ تے کن دے کول رکھدا اے

ہیلو ہیلو دی واج دے نال اپنی دوجی کوئی آواز نہیں کڈھن دیندا
سہمے ہوئے نیں اوس دے بال بچے اُچا ساہ نہیں کسے نوں لین دیندا

نمبر کوئی جے ذرا اینگیج ملدا اے منتقل دین وچ کدوں ایہہ دیر کردا اے
اک پل دی ڈھل نہ جرن جوگا اوہنوں کت کتاریاں فیر کردا اے

فون جدوں دا اوس دے ہتھ آیا اے سدھی تک نہ کدے وی کھڑی ہوئی
کدی ایس مونڈھے کدی اوس مونڈھے ڈاہڈی فخت نوں دھون پھڑی ہوئی

جیہڑا ایہدیاں کہانیاں سنن بہندا اے بیٹھا سیٹ تے اپنی سک جاندا اے
جدھے نال وی رابطہ قیم کردا اے خرچہ اوس نوں وکھرا ٹھک جاندا اے

غزل

چوکھی رونق ویکھ کے اکھ دائے حال گواچا ہویا
بھیڑ بھڑکے دے وچ جسراں بال گواچا ہویا

نسبت دی خوشبوئی والی لیر نہ بھُلے مینوں
میلہ لگّے یاد پوے رُومال گواچا ہویا

کدی نہ ڈھاٹُٹے پتّر شاخاں نوں مُڑ لگے
کدی نہ سُنیا پرت کے آیا سال گواچا ہویا

مُدتاں توڑی یاد رہوے گا چَین اساں جو پایا
مُدتاں توڑی رہیا اے ساڈے نال گواچا ہویا

دِل دے چورنوں ڈھونڈن چڑھیاے انور نوں کیہ کہیے
میلے دے وچ لبھدا پھر دائے مال گواچا ہویا

غزل

جے کر میرے سارے ہنجو مٹیاں خاکاں جوگے
نیں وی ہوکے سانبھ لئے نیں کجھ اسماناں جوگے

ایس زمانے ورگا کوئی کال سماں نئیں سُنیا
ٹانویں ٹانویں وی نئیں لبھدے لوک مثالاں جوگے

ایہو ونڈ سراں دی ازلوں جگ تے ہوندی آئی
کجھ تلواراں جوگے ہوندے، کجھ دستاراں جوگے

اکلاپے دی بھبھی سڑنا بخت نصیبہ ساڈا
ایتھے سارے رونق میلے ہین شریکاں جوگے

جند تر ہائی مرجانی اے انج لگدا اے مینوں
ایتھے سارے شربت حاضر جیہماں جٹیاں جوگے

جھلیا نریاں چیکاں لے کے ضلع کچہری چلیائیں
پیسے دی کجھ تیرے یلے ہین وکیلاں جوگے

کوئی رمز نہ پلے پیندی اوہدیاں اوہو جانے
دھپاں ریتاں جوگیاں انور بدل برفاں جوگے

چیزاں دی اصلیت انور نیڑے ہو کے جانی
دوروں وانگ شتوتاں لگیاں مینوں ہریاں مرچاں

جمعہ بازار

سبزی، مرچ، مسالے سارے جمعہ بزارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

سارے بند بزار تے کھُلا ایہ بازار نرالا
مسجد دا ہمسایہ میلہ چوکھی رونق والا
ہُم ہُما کے آیا ایتھے سارا آل دوالا
ابا، چاچا، تایا، پھپھا، امی، باجی، خالہ
لوک ولیتی دیسی سارے جمعہ بزارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

رنگ برنگی کاراں والیاں لگیاں ہویاں پالاں
ہرکوئی ایتھے میرے وانگوں ڈُبا وچ خیالاں
کیہڑی چیز خریداں ایتھوں کیہڑا سودا ٹالاں
اوتھے چوکھا بھیڑ بھڑکا جیہڑی تھاؤیں دالاں
مٹی دھوڑ، غبار، غبارے جمعہ بزارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

کیہڑی شے نئیں ویکھی ایتھے ویکھے ہیں ھدوانے
ایس بزارے وکدے ویکھے اساں مکئی دے دانے
ون سونے ویکھے ایتھے کمبل، لیف، سرہانے
کاراں دے وچ ڈکے ہوئے ڈھٹھے بال ایانے
ہسدے روندے تے کُرلاندے بال وچارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

لنڈے دا سامان خریدن لوکی ڈِڈے ڈِڈے
ہنڈے وَرتے کوٹ، سویٹر چُکدے، وہندے دھڑے
فیشن نوِیں نبھاون دے پئے ستے چارے کردے
گھر دا پردہ رکھن لئی پئے لین پُرانے پردے
اوور کوٹ جراباں، شالاں سَودے سارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

نویں نرالی جاپانی جس نے جو آواز لگائی
سُکھے ملوکاں والا بھائی کشمش وکنے آئی
مونگ پھلی نوں آکھے کوئی پستے دی بھرجائی
گنے ویچن والا کُوکے لُٹی گئی مٹھیائی
برفی دی آواز سُنی تے شکر پارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

کوئی جُوس اناراں والا نوش پیا فرماندائے
کوئی مُرغی ذِبح کرا کے تھیلے وچ پیا پاندائے
کوئی گاہک ہزاراں دا قالین خریدی جاندائے
خالی کھیسے والا کوئی اکھیاں نُوں ترساندائے
مہاتڑ ساتھی کئی وچارے جمعہ بزارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

شاہیں ستے ویچن لگ پئے سَودے ویچن والے
ایہو موقع ویکھ رہے سَن کئی خریدن والے
ایدوں بعد ملنگاں وانگوں بیٹھے بیٹھن والے
سودے والی خالی پیٹی بال کے سیکن والے
رات، ہنیرا، بھانبھڑ، تارے جمعہ بزارے ویکھے
کیسے کیسے عجب نظارے جمعہ بزارے ویکھے

غزل

یویں اوہنوں ترھیاں دتیاں کوچ اساں کر جانائیں
اوہدے شہروں دوجی تھانویں کیہڑے کافر جانائیں

عشق نہ جس دے پلے اس نے ہونائیں لیراں لیراں
جس نوں کوئی کجھ نہ ہووے اس نے کھلر جانائیں

خواباں وچ وی تکیاں نئیں سن ساڑن والیاں چھانواں
کدی خیال وی آیا نئیں سی ڈھپے وی بھر جانائیں

شاخاں جیہڑے ساوے پتر کجھڑ چائے ہوئے
پیلی رت وچ خورے ایہناں کدھر کدھر جانائیں

رونق پچھوں ہونی اے کجھ گوہڑی ہور اداسی
میلے نے کجھ ہور وی کلیاں لوکاں نوں کر جانائیں

منزل تے جا اپڑے انور پے گئے جیہڑے پینڈے
پچھن والے پچھدے رہ گئے کتھوں تیکر جانائیں

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

غزل

وقت مِٹھے وِچ کُڑتن دا رَلا پاندا رہیا
ساویاں مرچاں شتُوتاں سنگ ورتاندا رہیا

ایہ تے لوکاں صِرف لیکھے وے ڈہاڑے جانائے
فایدہ اوہناں نوں کیہ نقصان پہنچاندا رہیا

لااللہ والے نوں لمّیاں چھوہن دی کیہ لوڑ سی
دیو مالا دا پچھاری کہانیاں پاندا رہیا

ساری بدرنگی مری تے رنگ سارا اوس دا
ایسی اُنگل نال ظالم تاش ورتاندا رہیا

مَیں ساں عرضی والڑا میرا بھلا کیہ زور سی
اوہ سی مرضی والڑا تاخِیر فرماندا رہیا

اک کَنی انور نہ بھُنجے ڈھین دِتّی اوس نے
اس طرحاں بندا رہیا بدل کہ ترساندا رہیا
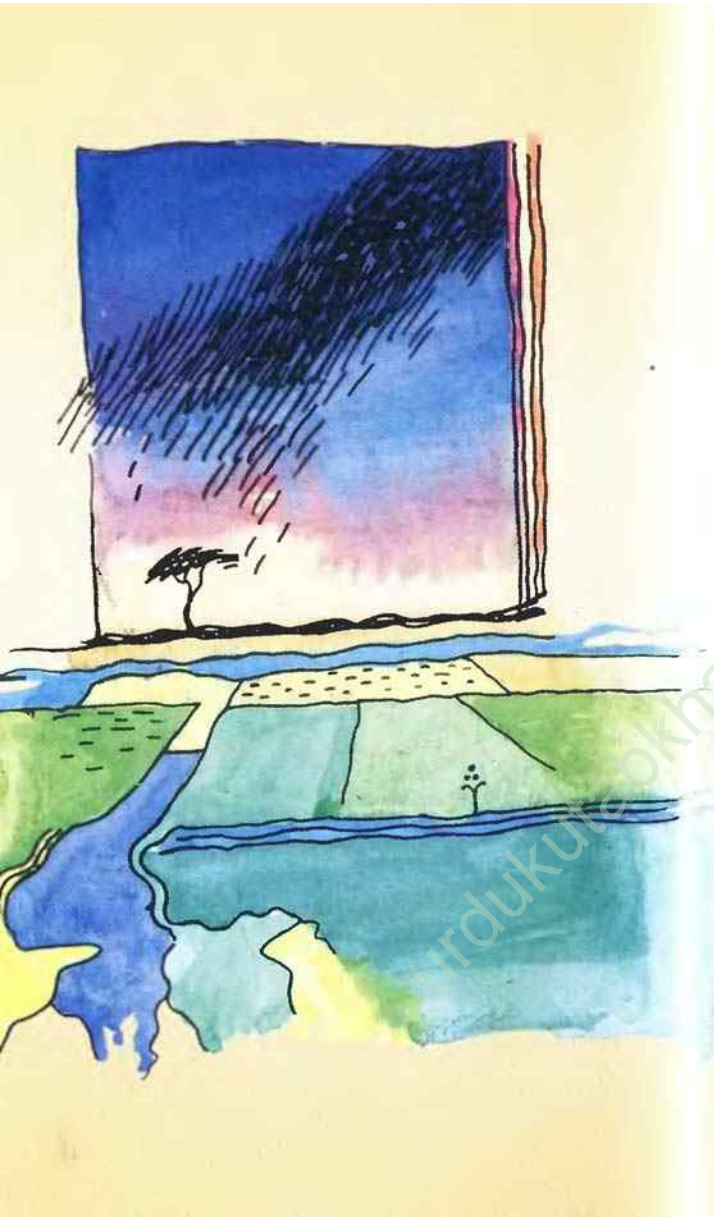
ایتھے خورے کیہ ہونائے

آہلنیاں دے وچ وچارے
سہمے سہمے پنچھی سارے
بجلی مارے پئی لشکارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

کوئی رات نہ جائے خالی
سُفنے اندر دین وکھالی
لمّی پوشل والے تارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

مُتا ، ہوش وگُتا مالی
ٹہنی ٹہنی ، ڈالی ڈالی
ڈھوڈل کاں پیا چُنجاں مارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

لوکاں نوں کیہ ہوندا جاوے
بندے جاون ہول بڈاوے
اک دُوجے نُتیں پچھن سارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

کیہڑی ہونی دے پرچھانویں
انور مہن نہ دین اس تھانویں
ہر کوئی باہر اُڈاری مارے
ایتھے خورے کیہ ہونائے

غزل

کس تھانویں اگاں لگیاں
جا کتھے وسیاں بدلیاں

اوتھے جندڑے ویچن آگیاں
جس شہر نہ لُوہے باریاں

اک مکھڑا پڑھیا اوس دا
اساں ہور کتاباں مٹھیاں

اسی انور سینڈھڑ ہو گئے
تک گدیاں سبھے سختیاں

زرعی بجھارتاں

اوہ اک اُچا لما گبھرو دُوروں نظریں آوے
اُس دے سر تے پگڑی جس دے شملے ساوے ساوے
اوہدی شکل شباہت دل ہیں کرناں ہور اشارا
پتلا ورگ تے اُنگل ورگا اس دا پنڈا سارا

ایہ بجھارت جے توں بُجھیں تاں میں تینوں مناں
لکھ بھلیکھے پا لئو بھاویں بجھ لیا میں گنّاں

اوسے دی مشہوری اوتھے جیہڑے پنڈوں لنگھاں
اُس دے سرتے اگ دی کھاری پانی دے وچ ننگاں
جے نہ آپ بُلائیے اوہنوں کدی نہ مونہوں بولے
جے بولے تے ہاواں بھر کے اپنے دُکھڑے پھولے
ہور کجھ اس دا پتا نشانی مَیں نہیں دسناں اُکا
کوئی ہور بجھارت پاؤ بجھ لیا میں حقہ

کون اوہ بندہ پیاریاں جس نوں دھپاں نالے کنیاں
کدی اُڈیکے شکر دوپہراں کدی اُڈیکے جھڑیاں
اودھے مڑھکے اگے رت دی رانی وی بے رنگی
لکڑ، لوہیا، مٹی، پانی اُس دے ساتھی سنگی
زمیاں دے وچ ڈوہلی جاوے اپنے لہو دی لالی
بجھ لیا اوہ ہیرا بندہ دیس مرے دا ہالی

حشر دہاڑے اکھیاں وچ مَیں بھر کے لے گیا ہنجو
کوجھی گل سی حسن عالم خالی بھانڈے دا پرتاونا

www.urdukutabkhanapk.blogspot.com

رُک سُک جانائیں

میری اِس تنخواہ نمانی
ہفتیوں پہلاں مُک سُک جانائیں

لوڑاں فیر ترڈی بن کے
میرا کھیسہ رُک سُک جانائیں

جی کرنائیں منڈی جائیے
جاندیاں جاندیاں رُک سُک جانائیں

منگنائیں فیر اُدھار کسے توں
فیر نگاہواں جُھک سُک جانائیں

ویلے سر بل دے نئیں سکنے
مُڑ جرمانہ ٹُھک سُک جانائیں

چڑھدیاں نرخاں والیاں چھمکاں
میتھوں فیر پھنڈک سُک جانائیں

رکھیاں والا بُوٹا میرا
جھوں شوں جانائیں رُک سُک جانائیں

انور اِس مہنگائی ہتھوں
عشق وی چیتیوں اک سُک جانائیں

بولیاں

بتی سُرخ نہ ہووے ساوی تے سدا تینوں ویکھدا ہواں

میرا اکھاں دا وِکدا تکیہ جے ہنجواں دا اُل پیندا

تیرا شہر گرنڈاں والا تے سانوں کِسے کیہ پُچھنا

تیری نظر بلیڈاں ورگی، تے سانوں وی ٹریٹ کر لے

پینی پیپسی تے برگر کھانے تے بلّے نی خوراکاں تیریاں

پائیاں سُرخ پوشاکاں کُڑیاں تے سُرواں نوں اگ لگ گئی

قدرت دا وی بندیاں دے نال ماں واں والا لیکھا اے
کُجھ چاہڑ کسے نوں جُھمنائے چنڈ کسے نوں تھپنی اے

وچارا

پَیر کیوں ٹُردے نیں ؟
سوچی پَے گیا اِک فلسفی
تے ایہو مسئلہ سوچدا
اوہ ٹُردا ٹُردا
بہہ گیا
تے
ایسا بیٹھا !
ایسا بیٹھا !
فیر
ٹُرنوں رہ گیا ،

چھوٹا وڈّا

لِسّی لِسّی ، ماڑی ماڑی ماڑیاں دی بھیڑ وی
اِک وی وڈیرا ہووے کِنّاں بھارا ہُندا اے
وڈّی ساری کِیڑی وی تے نِکّی جنی جاپدی
نِکّا جِنّا ہاتھی وی تے وڈّا سارا ہُندا اے

جھولا جیہا

گھوک جے ویلے دے چرخے دی اجے مٹھی جیہی
میریاں کناں دے وچ کجھ بولدائے ہولا جیہا

کوئی ایسی چاپ مینوں نیڑے نیڑے جاپدی
کوئی گُتیں وچ جویں لبھدا پھرے وولا جیہا

خوف کس ہونی دا ساہنواں نال نتھی ہوگیائے
دل دے وچ پھردا اے پرچھانویں دا اک جھولا جیہا

مَیں محلّے والیاں دی خیر منگدا جا رہیاں
مینوں لگدا اے گلی وچ فیر کجھ رولا جیہا

گل وچوں گل نکلی

گل سجناں جدوں چل نکلی
تے گل وچوں گل نکلی

گل سچی لگدی کوڑی
گل ٹی۔وی نے سکھائی اکو
گل گل تے وجاؤ تاڑی
تے گل وچوں گل نکلی

ساڈا مبلغ علم انگوٹھا
اساں اگلی صدی ول جانا
ساڈے کنبدے ہتھاں وچ ٹھوٹھا
تے گل وچوں گل نکلی

کھبی کھیڈ بنائی چوراں
اگے دیسی دیسی گڈیاں
پچھے پچھے ولیتی ڈوراں
تے گل وچوں گل نکلی

کوئی وکنے آئی لنگی
پیا پاٹے گلماں سارا
لگ جاوے نہ پگ نوں کھنگی
تے گل وچوں گل نکلی

کوئی چادر ماری کچھے
ہن ٹکڑی وی پئی بولے
ہن پوچھے دو ای اچھے
تے گل وچوں گل نکلی

کیوں خلقت آن کھلوتی
بھانویں ہووے ڈاہڈی میلی
ہوندی فیر وی دھوتی دھوتی
تے گل وچوں گل نکلی

ٹھک بیٹھے آں پکی کیہڑی
پڑھ پڑھ کے اساں انگریزی
کر لئی اے ترقی کیہڑی
تے گل وچوں گل نکلی

پھڑ گھتے مرد نمانے
پینو کر دی اے پئی تفتیشاں
رولا پے گیا اے زنانے تھانے
تے گل وچوں گل نکلی

پیا کھاندا اے حلوے کھیراں
اج منگدا اے دعاواں ملّاں
جویں کردا اے پیا تقریراں
تے گل وچوں گل نکلی

کوئی دفتر دے وچ موری
جس راہیں راتیں راتیں
کوئی فائل ہندی چوری
تے گل وچوں گل نکلی

گوری گورا تے نال اک کُتّا
گل اساں عجائب ویکھی
کُتّا جاگدا تے گورا ستّا
تے گل وچوں گل نکلی

مریاد پیا چن ماہی
ٹک جان سیاپے سارے
ٹک جائے جے وڈیرا شاہی
تے گل وچوں گل نکلی

مصنف کی دیگر کتب

- میلہ اکھیاں دا (پنجابی کلام)
  (پنجاب رائٹرز گلڈ انعام یافتہ)
- قطعہ کلامی (اُردو قطعات)
- فارسی ادب کے چند گوشے (تحقیقی اور تنقیدی مقالات)
- غنچہ پھر لگا کھلنے (اُردو طنزیہ مزاحیہ کلام)
- ہُن کیہ کریئے؟ (پنجابی کلام)
  (ہجرہ ایوارڈ یافتہ)
- تقریب (تعارفی مضامین ۔ اُردو)
- اِک دریچہ اِک چراغ (سنجیدہ شاعری ۔ اُردو)
  (عجمی ایوارڈ یافتہ)
- شاخِ تبسُّم (مزاحیہ شاعری کا سنجیدہ مطالعہ مع انتخاب کلام)
- میلی میلی دُھوپ (اُردو و پنجابی سنجیدہ/مزاحیہ شاعری)
- درپیش (اُردو مزاحیہ قطعات، غزلیات اور منظومات)
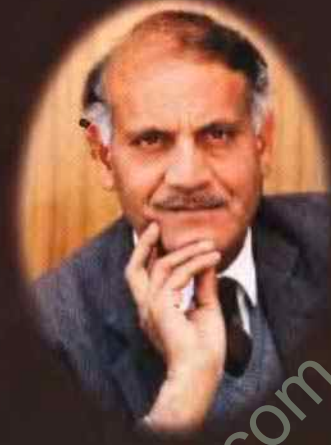
یہ بڑا ظالم آدمی ہے.... اُڑتی ہوئی آوازوں کو پکڑ لیتا ہے۔ پھر ان آوازوں کو منجمد کر دیتا ہے اور ان منجمد آوازوں کو جب چاہے تیلی دکھا دیتا ہے اور وہ پھر اُڑنے لگتی ہیں لیکن نئے سُروں اور انوکھے رنگوں کے ساتھ.... تتلیوں کی طرح۔

اس طلسم کار کی کرشمہ سازی کا ایک بھید یہ ہے کہ موضوعات کے چناؤ کے ساتھ ساتھ الفاظ کے خزانوں پر بیٹھے ہوئے سانپوں کو بھی سدھا رکھا ہے اور جب بھی اس کے ابرو میں جنبش ہوتی ہے یہ ناگ شب چراغ اُگل دیتے ہیں جو ہر سخن طراز کے بس کی بات نہیں۔

فارسی، اُردو، پنجابی سب زبانیں انور مسعود کی مادری زبانیں لگتی ہیں چنانچہ جب بھی کوئی موضوع اس کے دامِ خیال کا صید بنتا ہے اس کے لئے الفاظ کا قفسِ رنگ حاضر ہو جاتا ہے۔

احمد فراز

ISBN: 969-496-037-1